

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno DCCCCX. ad annum MLXXIII.

Parisiis, 1644

Canones Aelfrici Ad VVvlfinvv Episcopvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15625

CANONES ÆLFRICI
AD VVULFINVM EPISCOPVM.

CIRCA
ANNVM
CHRISTI
1052.

Habentur Canones isti ad finem libri catholicorum sermonum, Anglice in ecclesia recitandorum, in celebri bibliotheca Corporis Christi, vulgo sancti Benedicti Cantabrigiæ, prout sequuntur:

EPISTOLA DE CANONIBVS.

Ælfricus humilis frater venerabili episcopo Vvulfino salutem in Domino.

OBTEMPERAVIMVS iussioni tuæ libenti animo, sed non ausi fuimus aliquid scribere de episcopali gradu, quia vestrum est scire quomodo vos oporteat optimis moribus exemplum omnibus fieri, & continuis admonitionibus subditos exhortari ad salutem, quæ in Christo Iesu dico, tum quod sæpius deberetis vestris clericis alloqui, & illorum negligentiam arguere, quia pene statuta Canonum & sanctæ ecclesiæ religio vel doctrina eorum peruersitate deleta sunt: ideoque libera animam tuam, & dic eis quæ tenenda sunt, sacerdotibus & ministris Christi, ne tu pereas pariter, si mutus habearis canis. Nos vero scriptitamus hanc epistolam, quæ Anglice sequitur, quasi ex tuo ore dictata sit, & locutus esset ad clericos tibi subditos, hoc modo incipiens:

I.

Dico vobis sacerdotibus ego ipsemet: Non feram negligentiam vestram in vestro ministerio, sed in veritate vobis annuntiabo, quid de sacerdotibus constitutum est. Christus ipse nobis exemplum præbuit Christianæ institutionis, & puritatis vitæ, seu castitatis. Omnes igitur, qui in via sua secum ambulauerint, mundana omnia reliquerunt, ne vxores respicientes: vnde ipsemet in quodam euangeliorum suorum ait: *Qui uxorem suam non odit, indignus est meus esse discipulus.*

Christus
exemplum
castitatis.

LUC. 14.

II.

Post Christi vero ascensionem in regnum cælorum, & post excessum venerabilium eius apostolorum, tanta excitata est in terrarum medio persecutio, vt ad Synodum congregari nequibant ministri Dei, propterea quod eo-

Persecutio
post Christi-
m impe-
dit Syno-
dos.

rum vitis insidiabantur gentes ethnica, donec Constantinus Cæsar imperium orbis affecutus Christianus fieret.

III.

Tunc congregauit ille in Nicæa ciuitate 318. episcopos ex omnibus nationibus ad confirmandam fidem catholicam. Erant in hac Synodo multi episcopi insignibus clari miraculis, & hi Missalem quemdam sacerdotem, Arium nomine, telo anathematis perstrinxerunt, quod non crederet Filium Dei viuentis in perpetuum æqualis esse potentia cum Patre suo glorioso, ipsumque igitur satanæ tradiderunt omnes, sed is noluit resipiscere, vsquedum effusa cum aluo intestina sua in latrinam viderat.

Primum Concilium Nicææ.

Arium damnatum.

IV.

In hac Synodo instituta fuit sanctæ ecclesiæ liturgia, & fidei symbolum quo in Missa vtimur, nonnullaque alia ad cultum & seruitium Dei pertinentia.

Liturgiam & symbolum edit.

V.

Decreuerunt iam tum omnes vnanimi cogitatione, vt neque episcopus, neque sacerdos Missalis, neque diaconus, nec qui vere est canonicus, in domo sua secum haberet aliquam mulierem, nisi matrem vel sororem suam, amitam vel materteram suam: & qui aliter fecerit, ordine & gradu suo priuaretur.

Canon Nicænus 3. Sacerdos non habeat mulierem in domo.

VI.

Considerate igitur digna hæc auditu, cum enim habueritis ecclesiæ vestræ sollicitudinem, e contrario adduct quasi periculosum non esset, sacerdotem viuere more coniugati*. Sed dicetis eum haud posse carere muliebribus seruitiis. Respondeo: Quonam pacto vitam transegerunt sancti olim viri absque femina vel vxore, qui in mercedē casti sui animi vita nunc fruuntur sempiterna? Ad hoc dicent sacerdotes, Petrum habuisse vxorem, verum est, sub lege enim veteri (dum in Christi adhuc non venisset clientelam) bene ei licuit: quam primum autem factus est discipulus Christi, qui castitatis exemplum præbuit, vxorem dereliquit, & mundana omnia.

Ecclesia coniux sacerdotis.

* vel hominis plebei.

VII.

In lege veteri pontifici licuit vxorem sibi sumere pu-
ram virginem, & ex ea prolem suscitare vsque in tempus

In hoc differunt noua lex & veteris.

Qqq iij

constitutum, propterea quod ex vna tantum familia ad eundem ordinem, & non ex alia vnquam consanguinitate, cooptandus esset pontifex. Nec tamen ei licuit pluries quam semel vxorem ducere, nec hanc viduam aut repudiatam, sed, vt iam iam diximus, puram virginem. Bene tamen sub iis sæculis vxore fruerentur: neque enim Missam celebrabant, nec sacramentum corporis & sanguinis Christi administrabant, sed boues offerebant, vique dum Christus ante passionem suam illud sacramentum sanctificauerat, Missamque instituerat . . . modo per eum exist . . .

VIII.

Qui sunt ordinandi.

Constitutum etiam fuit in eadem Synodo, vt is qui viduam duxerat, aut repudiatam, aut ad secundas nuptias transferat, ad sacrum ordinem nunquam postea assumeretur, nec consecraretur in sacerdotem: sed is qui castæ vnus vxoris maritus fuerat, ad castum ordinem eligendus foret, iuxta id quod apostolus Paulus in epistola sua scriptum tradidit.

IX.

Digamiz non benedicendum.

Nulli liceat sacerdoti iis interessè nuptiarum celebratibus, in quibus aut secundæ vir vxori iungitur, aut secundo viro femina: nec vel iisdem benedicere, vt admonuit eum ita quod in castitate degant. Sic doctores scripserunt, licet Apostolus veniam cesserit iterum ducendi vxorem, si vxor eius Canones autem iam tum prohibent benedictionem, & eiusmodi connubentibus imponunt etiam pœnitentiam.

X.

De ordinibus ecclesie.

Septem gradus constituti sunt in ecclesia: primus, ostiarius; secundus, lector; tertius, exorcista; quartus acolytus; quintus, subdiaconus; sextus, diaconus; septimus, presbyter.

XI.

Ostiarius.

I. Ostiarius est ostiorum templi seu ecclesie custos, qui campanarum sonitu designat tempora, fidelibusque ecclesie fores aperit, infidelibus vero occludit.

XII.

Lector.

II. Lector is est qui legit in ecclesia Dei, ad hoc etiam ordinatus, vt verbum Dei populo prædicet.

XIII.

III. Exorcista idem est qui malignos spiritus homines Exorcista. cruciantes omnipotentis Dei nomine prodire ex eisdem adiurando cogit.

XIV.

IV. Acolytus dicitur qui candelam vel cereum ac- Acolytus. censum fert, dum euangelium legitur in Dei ministerio, vel dum sacerdos sacramentum corporis Domini ad altare consecrat: non ita tamen ad arcendum caliginosas tenebras, sed ad indicandum eo lumine beatitudinem, ad Christum honorandum, qui est lumen nostrum.

XV.

V. Subdiaconus is est qui diacono vasa porrigit, & Subdiaconus. omni cum humilitate ad altare sanctum eidem famulatur, vasa subministrans ad sacramentum corporis Domini nostri pertinentia.

XVI.

VI. Diaconus est qui missali sacerdoti est a ministe- Diaconus. rio, oblationes super altari ponit, & in diuinorum celebratione euangelium * legit. Ei liceat baptizare, populoque cœnam Domini exhibere Saluatori deseruire, & vitæ cœlestis rationem in castitate colere, & omnia sicut decet illum ordinem. Sacerdos qui versatur absque diacono, nomen tenet, non ministerium.

XVII.

VII. Presbyter est sacerdos missalis, aut senior, non Presbyter vel sacerdos. a senectute, sed quod senili gaudet prudentia. Illius est corpus Domini in sacramento consecrare, eodem modo quo Saluator ipse instituit. Eius est vt populum ducat ad fidem, cum & prædicando, tum & sacra ministeria caste exequendo, Christianis se exemplum præbens, & vitam agens non pro more laicorum. Haud pluris interest inter missalem presbyterum & episcopum, quam quod episcopus constitutus sit ad ordinationes conferendas, & ad visitandum, seu inspiciendum, curandumque ea quæ ad Deum pertinent (*Dei iura) quod nimia crederetur multitudini, si omnis presbyter hoc idem faceret. Ambo siquidem vnum tenent eundemque ordinem, quamuis dignior sit illa pars episcopi.

XVIII.

Monachi &
abbates non
sunt inter
ordines.

Non est alius ordo constitutus in ecclesiasticis ministeriis præter memoratos septem istos. Monachorum & abbatum classes alterius sunt generis, & neque istis annumerantur, neque ordinis alicuius nomen obtinent. Dicti autem ordines sancti sunt, & perducunt presbyterorum suorum animas ab beatitudine, si pure teneantur.

XIX.

Vt presbyter seruet
horas canonicas.

Ad presbyteros spectat, & ministros Dei omnes, ut ecclesiam suam sancto colant obsequio, septem in ea horarios cantus psallant, ut a Synodo constitutum est, id est cantus antelucanus, cantus matutinus, cantus tertianus, vel ad horam diei tertiam, cantus meridianus, cantus nonalis, vel ad horam nonam diei, cantus vespertinus, cantus nocturnus, qui & septimus.

XX.

Vt oret pro
rege, populo, &c.

Tenentur hi etiam preces obnixius fundere pro rege & ipsorum episcopo, etiam pro suis benefactoribus, & pro omni populo Christiano.

XXI.

Vt habeat
codices sacros.

Habebit etiam presbyter quilibet, priusquam ordinatus fuerit, arma ad opus spirituale pertinentia, videlicet codices sacros, id est psalterium, epistolarum librum, & librum euangeliorum, librum missalem, libros canticorum, librum manuales, seu enchiridium, *gerim*, passionalem, pœnitentialem, & lectionarium. Hæc ut habeat necessarium est, & curet presbyter diligenter, ut accurate omnia sint correctæ, & a scribarum vitiis liberata.

XXII.

Et missalia
vestimenta.

Habebit etiam missalia vestimenta, ut Deo seruiat pro ut decet, honorifice: nec sint ea mucida, ne vel aliquantum & altaris etiam pallia affabre sint contexta. Calix eius e pura * vna materia factus, putredini non obnoxia, & sic etiam patina. Corporale item nitidum, ut Christi conuenit ministerio. Nemo quidpiam * impune proferat quod non semper * dignum fuerit apud Deum, ut ei seruiat, cum in prudentia, tum in puritate.

XXIII

Vt exponat
euangelium, &c.

Presbyter etiam, seu missalis sacerdos, in diebus Solis, & missalibus, euangelii eius intellectum populo dicet Anglice,

ce, & ipforum etiam Pater noster & Credo toties quoties poterit ad eos instruendos adhibere, & vt symbolum fidei memoriter discant, Christianamque suam teneant confessionem, monente hoc Domino, vna & propheta inquitente: *Canes muti non possunt latrare.* Oportet nos latrare & Isa. 56. exhortari laicos, ne forte pro defectu instructionis perdamus eos. De insipienti doctore ait Christus in euangelio, *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.* Cæcus est Luc. 6. doctor qui literas nescit, & ignorantia sua laicos & indoctos decipit. Caueatis in hoc igitur, prout opus fuerit.

XXIV.

Sancti etiam patres statuerunt, vt ecclesiæ Dei decimas Decimæ dandæ. suas quique conferant, tradanturque eæ sacerdoti, qui easdem in tres distribuatur portiones: vnam ad ecclesiæ reparationem, alteram pauperibus erogandam, tertiam vero ministris Dei qui ecclesiam ibi curant.

XXV.

Constituerunt etiam, vt nemo Missam celebraret in domo non consecrata, nisi urgente necessitate, vel quod quifiam sit infirmus, & ad ecclesiam proficisci nequeat. Locus missalis.

XXVI.

Si puer non baptizatus * libere adducatur ad presbyterorum: caueat ille vt eundem protinus baptizet, ne forte moriatur ethnicus. Baptizandum prope.

XXVII.

Nullus presbyter pro pecuniis vendat ministerium suum, nec pro eodem quidpiam petat, neque pro baptifmo, neque pro alio aliquo ministerio exequendo: ne sit eorum similis, quos de templo Christus ipse flagro expulit, quod mercaturam nequiter exercebant in eodem. Dei siquidem ministri non iam faciant ministeria, vt pecuniam inde sibi conferant, sed vt gloriam mereantur sempiternam. Vt non vendat ministerium.

XXVIII.

Nullus itemque presbyter ex quacumque lucri vel cupiditatis causa ab vna ecclesia ad aliã transeat, sed ad mortem vsque in eadem hæreat, cui primitus ordinatus fuit. Nec pro lucro transeat ab ecclesia.

XXIX.

Nullus presbyter ex ineptia bibat plus quam decet, Nec sit bibax. nec alium prouocet ad bibendum vltra quod desiderat, ne

Concil. Tom. 25.

R r r

forte minime compos fuerit, cum vel infans baptizandus, vel moriturus quispiam viatico sit donandus: quod si non acciderit, haud tamen fiat ebrius, quia Dominus ministris suis interdixit ebrietatem.

XXX.

Nec mercator, caufidicus, &c.

Presbyter nec sit mercator, nec mercaturæ cupidus, nec, omisso theologiæ studio, se ad mundanas conferat sermocinationes, nec arma ferat, nec caufidicus sit, vel lites agat: nec in cœnoliis bibat more sæcularium, iuramentum etiam ne iurato: semper autem & simpliciter verum dicat absque mendacio, vt serui Dei docuerunt.

XXXI.

Cautus in pœnitentiis & cœna Domini ministrandis.

Distincte etiam peccatoribus instituet pœnitentiam, vnicuique scilicet iuxta meriti sui rationem, sicuti probabilius eam assequatur. Infirmis & ægrotis cœnam Domini ministrabit, dum tamen valeant hanc deglutire, semimortuo autem non porriget, quia Christus dicit, homo manducat hoc sacramentum.

XXXII.

De oleo & extrema vnditione.

Jacob. 5.

Habebit etiam presbyter consecratum oleum duplex: hoc infantibus, id ægrotis paratum: & ægrotos semper vnget iacentes. Quidam vero ægroti hoc nihili pendunt, & in ægritudine sua se non concedunt vngi. Dicam quid de iis docuit Iacobus Domini apostolus, qui credentibus ait: *Tristatur aliquis vestrum? oret æquo animo, & psallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra: & orate pro inuicem, vt saluemini.* Hæc locutus est Iacobus de vngendis ægrotis. Ægrotus autem, priusquam inungatur, confitebitur ab intimo corde, si quid peccati commiserit, pro quo dignam non contulerit satisfactionem, sicut Apostolus hic iam supra eum monuit: & nemo eum præsumat vngere, nisi exoratus, & post peractam confessionem. Si antea peccator fuit & negligens, faciat iam demum confessionem, pœnitentiam, & eleemosynam ante obitum suum, vt inferno non adiudicetur, sed diuina gaudeat misericordia.

XXXIII.

De dignitate qua-

Quatuor erant Synodi pro veræ fidei defensione contra

hæreticos blasphemias eructantes in sanctam Trinitatem, & Saluatoris nostri humanam naturam. Prima Nicææ, vt hic antea memorauimus: post eam altera Constantinopoli, e 150. episcopis sanctis Dei seruis: tertia Ephesi fuit, e 200. episcopis: quarta vero Calchedoni, vbi multæ aderant episcoporum centuriæ, & hi omnes vnanimi assensu omnia confirmarunt quæ in Nicæna statuebantur Synodo, & in quibus violata fuit, ea omnia refecere. Quatuor istæ Synodi adeo obseruandæ sunt a Christi ecclesia, vt quatuor Christi codices. Multæ ex illo tempore fuerunt Synodi, sed hæ quatuor erant firmissimæ. Extinxerunt enim istæ hæreticas illas doctrinas, quas aduersus Deum hæretice posuerunt hæretici, & constituerunt pariter ecclesiasticum ministerium.

XXXIV.

Qua igitur audacia, o sacerdotes, istorum omnium despexeritis constitutiones: monachi enim vnus hominis constitutiones tenent, sancti videlicet Benedicti, & secundum regulam eius viuunt; quam si violauerint, corrigunt statim omni cum humilitate, iuxta abbatis eorum sententiam. Vos etiam habetis regulam: si vel eam legere volueritis, videbitis quid sit vobis constitutum. Vos autem mundanis delectamini colloctionibus, vicecomites fieri, præpositi, seu balliui, neglecta interea ecclesia vestra, & his vna constitutionibus.

Sacerdotes
prouocat
ad obseruandos
Canones ex-
plo monachorum.

Sacerdotibus non
conueniunt
secularia
officia.

XXXV.

Volumus (vt constitutiones perhibent) vos vosmet ipsos, prout Christianos decet, citius expedire, ecclesiæque vestræ sedulo indulgere: in ecclesia vero, ne vel fabulari liceat, aut loqui, orationis enim domus est, & Deo consecrata in sermonis spiritualis exercitationem; nec in ea quispiam bibat, aut * indebite edat: cum sit illis sanctificata qui ibidem corpus Domini in fide manducauerint. Hæc quamuis turpia faciunt homines, bacchantes sæpe, & vsque ad insaniam bibentes in domo Dei, contumeliose etiam & turpiter ludentes, quin & fœdis sermonibus ipsam hanc domum contaminantes: factius eis foret in lectis suis acquiescere, quam Deum istiusmodi irritare.

Reliqua desunt.

Concil. Tom. 25.

Rrr ij